

Biz könüllü köləlik dövründə yaşayırıq. İndi hamımız real yox, virtual dünyanın sakinləyirik. Çünki virtual dünyaya girdikdən sonra onun reallığı sizin reallığınıza çevrilir. Beləliklə, virtual dünya real həyatımıza nüfuz edir və bizi ssenarisini özü yazdığı tamaşanı nümayiş etdirən teatr kukllarına çevirir.

Virtual dünyada insan qalmaq çətinləşir

Hamının əlindəki telefona, qarşısındakı kompyutərə baxdığı bir dövrdə heç kim real fikir mübadiləsi aparmır, ənənəvi yolla sosiallaşmır. Ancaq bizi insan edən şeylərdən biri də məhz sosiallaşmaq, ünsiyyət saxlamaq, münasibət qurmaqdır. Əks halda robotdan nə fərqi olar ki insanın?

Texnologiyanın zərərli təsirləri, təhlükələri, faydaları - bütövlükdə insan həyatına təsiri danılmazdır. Bəs bu təsir bizə nə verir, bizdən nə alır? Hər gün bir az da nəhəngləşən virtual dünya insanı insane olmaqdan bir az da uzaqlaşdırır. Bu sualın cavabına amerikalı psixoloq, zəka nəzəriyyəçisi Hovard Qardner deyir: "Bu virtual dünya gələcəkdə həyatı asanlaşdırır bilər, lakin insan qalmaq o qədər də asan olmayacaq. Bəlkə kompüterlər və süni intellekt bizə kömək edəcək, bəlkə də əksinə, bizi insanlıqdan uzaqlaşdıracaq. İnsan qala bilmək, yaxşı işlər görmək insanlar üçün o qədər də asan olmayacaq".

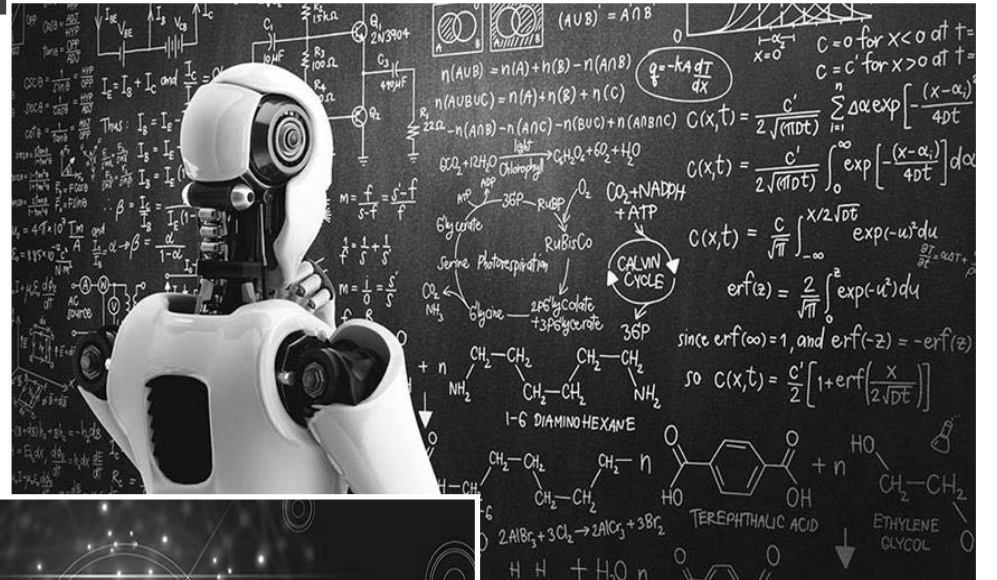
Yaxın gələcəkdə insanlar kompyuter və süni intellekt vasitəsi ilə başqa bir insanın beynini oxuya biləcək, fikirlərini anlayacaq. Üstəlik bu tek insanlara tətbiq edilməyəcək, heyvan beynindən gələn siqnallar da oxunmağa çalışılacaq. Süni intellekt daha da yarıdıcı və ağıllı olacaq. Bütün bunlar yəqin ki, insan zəkası ilə müqayisədə uçurum yaradacaq. İnsanlar kədərənəndə, acıqlananda, kompleks edəndə keçirdiyi hisləri süni intellekt hələ ki ifadə edə bilmir, amma yaxın gələcəkdə bunun baş verməyəcəyinin qərantı yoxdur. Yeni bizi hələ çox dəyişiklik gözləyir.

Süni intellekt işimi əlimdən ala bilərmimi?

Süni intellektin bir çox peşədə insanları əvəzləyəcəyi ehtimalı çoxdandır ki, var idi. Yaxın gələcəkdə süni intellektin veb-dizayner, loqo dizayneri, satış nümayəndəsi və auditor kimi peşələrdə insanları tamamilə əvəz etməsi də mümkündür, indi biz bunun nisbətən sadə imkanlarla tətbiqini görürük. Təbii ki, bunun birdən-birə baş verəcəyini gözləməməliyik. Çünki bəzi vərdişlər hələ dəyişməyib, insan yerinə robotu qəbul etmək cəmiyyət üçün o qədər də asan olmayacaq. Lakin bir vaxtlar banka getmədən əməliyyatlar da mümkün deyildi, amma indi bir mobil tətbiqlə bütün bank əməliyyatlarımızı edə bilirik.

Süni intellekt həyatımızı asanlaşdırmaq üçün bir çox imkanlar təqdim etsə də, özü ilə bir çox riskləri də həyatımıza daxil etdi. Xüsusilə də iş dünyasında süni intellektin görə biləcəyi saysız-hesabsız işlər insanın əlindən alınır bilər. ABŞ-da aparılan yeni bir araşdırma gələcəkdə insanları süni intellektlə əvəzləyəcək bir çox peşə sahibini narahat etdi. Maraqlıdır, süni intellekt hansı peşə sahiblərinin çöreyinə bais olacaq?

Süni intellekt vasitələrinin yalnız insanların edə biləcəyi düşünülmən mürəkkəb tapşırıqları yerinə yetirmək qabiliyyəti heyranedicidir. Son aylarda mediada süni intellektin imtahan verdiyi və yaxşı bal topladığı, proqram təminatı istehsal etdiyi və bəzi həssas

məsləhətlər verdiyi xəbərləri də yayıldı. Üstəlik, süni intellektin bacardığı sahələrin siyahısına hər gün yenisi əlavə olunur. Texnologiyanın bu qədər inkişafı, süni intellektin hazırkı performans bəziləri üçün qorxulu sual da doğurur: Süni intellekt mənim işimi əlimdən ala bilərmimi?

20 peşə təhlükədədir

ABŞ-ın Princeton Universitetinin araşdırması süni intellektin insanları əvəz edə biləcəyi 20 peşəni açıqlayıb. Peşələr arasındakı ən birinci yerdə çağrı mərkəzi operatorudur. Süni intellektin operatorluğu həтта insandan daha yaxşı bacardığı iddia edilir. Əslində, bir çox şirkətin bu iş üçün indi də süni intellektlə dəstəklənən "chatbot"lardan istifadə etdiyini nəzərə alsaq, bu nəticə təəccüblü deyil.

Tədqiqatçılar əvvəlcə 800 adda iş yerinin süni intellekt tərəfindən avtomatlaşdırıla bilmə dərəcəsini ölçən bir alqoritm yaratdılar. Bu prosesdə tərcümə, dil modelləşdirmə və görüntü yaratma kimi funksiyaları olan 10 süni intellekt dəstəklili proqram vasitəsi ilə başa salma və reaksiya vermə kimi xüsusiyyətlər əsas götürülərək süni intellektlə insan arasında müqayisə aparıldı. Nəticədə iş yükünün böyük hissəsinin süni intellekt texnologiyası tərəfindən həyata keçirilə biləcəyi ən yaxşı 20 iş müəyyən edildi. Bunların bir çoxu aktuar hesabat, büdcə təhlili, mühasibatlıq və hakimlik də daxil olmaqla əsaslı təlim tələb edən işlərdir.

Süni intellektin ilk hədəfi müəllimlərdir

iki yol olacaq. Biz ya onun imkanlarından istifadə edərək bacarıqlarından üstün bacarıq göstərərək yaradılışın ən zəkalı varlığı olduğumuzu sübut edəcəyik, ya da ona təslim olub bacarıqlarımızı əlimizdən verəcəyik.

Həm faydalı, həm təhlükəli

Qeyd edək ki, süni intellektin insan həyatına böyük üstünlüklər və rahatlıq gətirəcəyinə dair yanaşmalar da var. Bu texnologiyanın iş həyatına müsbət təsirlərini sadalayan bu cür yanaşmalarda bildirilir ki, süni intellekt iş proseslərində səmərəlilik, edilə biləcək səhvlərin azaldılması, müştəri təcrübəsinin təkmilləşdirilməsi, peşə olaraq yeni im-

kanların inkişafı, problemin həllinə yanaşmaların təkmilləşdirilməsi, daha yaxşı alqoritm yanaşması kimi imkanlar verəcək.

İnsanlar sürətlə virtualaşdıqca fərqudə olmadan gələcəkdə öhdəsindən gələ bilməyəcəkləri bir rəqib yetişdiriblər. İnsan faktoru olmadan zəkanın fəvqəlbəşəri səviyyədə təqdim edilməsi insanın uğurudur. Bununla belə, süni intellektin yaxın gələcəkdə zərərli məqsədlər üçün istifadə oluna biləcəyi ehtimalı da narahatlıq doğurur. Ümumiyyətlə, süni intellektin mənfi təsirlərinin ümumiləşdirsək bura texnologiya və avtomatlaşdırma səbəbindən insanlar tənəblə olacağını, işsizlik səviyyəsinin artmasını, hazır bilgidən istifadə edicə insanın yaradıcılığının azalacağını, insani hiss və duyğuların texnoloji üstünlüyə məğlub olmasını, süni neyroşəbəkələrdən istifadə edərək mövcud videodakı şəxsin başqasının ilə əvəzlənməsini və bunun nəticəsində fırıldaqçılıq, aldatma, cinayət hallarının artmasını aid etmək olar.

İdrak qabiliyyətimizi, məhsuldarlığımızı, yaradıcılıq bacarıqlarımızı çox az göstərdiyimiz yaxud heç göstərmədiyimiz bütün işlər bir gün süni intellektə keçəcək. Ancaq bu transfer prosesi ictimaiyyətin qəbuluna görə uzun və ya qısa olacaq. Başlanğıcda insan əvvəlcə müqavimət göstərəcək, lakin sonra maşınla əməkdaşlıq edəcək. İnsan əvvəlcə onu yenidən öyrənməyə məcbur edəcək və onu rahatlıq zonasından çıxaracaq hər şeyə qarşı müqavimət göstərər və üsyan edər.

Dünya dəyişməkdə uğrunda amansız bir mübarizə aparır. Hər gün yenilənir, "refresh" olur. Ümid edək hər şey yaxşılığa doğru dəyişəcək. Həyata davam edə bilməyimiz üçün virtual aləmə ayaq uydurmaliyırıq. Əgər virtual dünya real dünyaya qalib gəlsə heç nə indiki kimi olmayacaq.

Lalə Mehralı